

14.5.2013

Dnro 2543/4/12

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajujoja

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

TUTKINNANJOHTAJAN TULEE PÄÄTTÄÄ TIEDOTTAMISESTA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli 2.7.2012 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelussa Helsingin poliisilaitoksen menettelyä julkaista lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä epäillystä henkilöstä taltioidun valvontakameran kuvan Facebook-yhteisöpalvelussa.

Kantelija katsoi, että kuvan julkaisu loukkaa epäillyn yksityisyyden suojaa, koska tätä ei ole vielä oikeudessa todettu syylliseksi ja saattaa altistaa tämän Internetissä kuvan nähneiden esittämien uhkauskomenttien perusteella vaaran kohteeksi sekä aiheuttaa muutakin vahinkoa.

Kantelijan esittämä arvostelu perustuu hänen julkisista tiedotusvälineistä saamiinsa tietoihin eikä hän liity poliisin tutkittavana olleeseen asiaan.

- - -

3 RATKAISU

3.2 Poliisin laatiman tiedotteen sisällöstä

3.2.1 Poliisin tiedote

Helsingin poliisilaitos julkaisi 20.6.2012 internet-sivuillaan tiedotteen ”Lapsenahdistelija linja-autossa”. Tiedotteessa julkaistiin valvontakameran taltioima kuva epäillystä.

Lisäksi tiedotteessa mainittiin epäilty rikosnimike, uhrin ikä, paikka, josta epäilty oli todennäköisesti noussut linja-autoon sekä tekotapa.

3.2.2 Selvitysten sisältöä

Rikoskomisario A:n selvitys

Asian tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario A on kantelun johdosta antamassaan selvityksessä kertonut, että hänellä ei tutkinnan alkuvaiheessa ollut muuta tehokasta keinoa selvit-

tää epäillyn henkilöllisyys kuin julkaista valvontakameran kuvat ja pyytää yleisöltä vihjeitä tekijän henkilöllisyydestä.

A:n näkemyksen mukaan poliisille ilmoitettu rikos oli laadultaan ja vakavuudeltaan sellainen, että rikoksen selvittämisen intressi oli merkittävästi suurempi kuin tiedottamisesta epäillylle mahdollisesti aiheutuva haitta. Epäillyn rikoksen luonne sekä uhrin ikä (10 vuotta) huomioon ottaen, A katsoi, että rikoksen selvittäminen oli käynnistettävä välittömästi.

Tiedotteessa ilmaistu käsitys tapahtumien kulusta perustui rikoksen uhrin kertomaan, eikä tutkinnassa tullut esiin mitään sellaista seikkaa, että uhrin kertomusta tapahtumien kulusta olisi ollut syytä kyseenalaistaa. Tapahtumakulun lisäksi uhri kertoi epäillyn poistuneen linja-autosta ensimmäisenä, joten valvontakameroista on voitu varmuudella etsiä oikean henkilön kuvat. Tämän lisäksi valvontakameran kuvat näytettiin rikoksen uhrille sen varmistamiseksi, että poliisi etsii oikeaa henkilöä.

Kun valvontakameroiden kuvista oli saatu varmistettua oikea etsittävä henkilö, A laati asiasta tiedotteen, jonka hän julkaisi poliisin julkaisujärjestelmän kautta 20.6.2012. Epäillyn henkilöllisyyden selvittyä ja varmistuttua A poisti kuvat julkaisujärjestelmästä 23.7.2012.

Rikosylikomisario B:n lausunto

Helsingin poliisilaitoksen väkivaltarikostutkinnan linjan johtajana toimiva rikosylikomisario B toteaa lausunnossaan, että tutkinnanjohtajan harkintavaltaan kuuluu päättää, julkaistaanko epäillyn kuva vai ei. Etenkin puolustuskyvyttömän asianomistajan eli tässä tapauksessa lapsen ollessa kyseessä on viranomaisella erityisen suuri velvollisuus rikoksen selvittämisessä.

Vaikka kuvan julkaisemisella aiheutetaan epäillylle haittaa, niin vertailtaessa rikoksen selvittämisen intressiä ja epäillyn maineelle aiheutuvaa haittaa on väkivaltarikostutkintalinjan kanta se, että tutkinnanjohtaja rikoskomisario A on toiminut häntä velvoittavien lakien ja asetusten mukaisesti ja erinomaisella tutkinnanjohtamisella ja käytettyään esitutkinnan eteenpäin viemisessä välttämättömiä keinoja, on saanut epäillyn henkilöllisyyden selvitettyä ja siten vietyä esitutkintaa ratkaisevasti eteenpäin.

Helsingin poliisilaitoksen lausunto

Helsingin poliisilaitos toteaa lausunnossaan rikoskomisario A:n ja rikosylikomisario B:n selviytyksiin viitaten, että rikoksesta epäillyn kuvan antamiseen tiedostusvälineille oli ollut tutkittavana olevassa asiassa erityisen painavia syitä.

Poliisihallituksen lausunto

Poliisihallitus toteaa lausunnossaan, että kantelunalaisessa tapauksessa tiedotteen julkistamisella pyrittiin rikoksen selvittämiseen ja epäillyn tavoittamiseen. Yleisesti epäillyn kuvan julkistamista voidaan pitää voimakkaana puuttumisena henkilön yksityisyyden suojaan ja – erityisesti yleisön silmissä – syyttömyysolettamaan.

Kun poliisi tässä tiedotteessaan on kuvan lisäksi toimittanut paljon yksityiskohtaista tietoa epäillyn teon teko-olosuhteista, on poliisihallituksen mukaan perusteltua arvioida, olisiko tehtävä voitu suorittaa siten, että epäilystä rikoksesta olisi annettu vähemmän tietoja julkisuuteen kun huomioon otetaan se, että väärään epäilyyn kohdistuneena epäily esimerkiksi seksuaalirikoksesta saattaa olla poikkeuksellisen haitallinen.

Poliisihallitus katsoo myös, että kirjoitus on sanamuotonsa puolesta saattanut olla vahingollinen epäillylle tai muutoinkin antaa vaikutelman tämän syyllisyydestä; tiedotteessa oli muun ohella todettu faktana, että "Mies tyydytti itseään useaan otteeseen matkan aikana".

Poliisihallitus toteaa, että niiltä osin kun Helsingin poliisilaitoksen tavoitteena on ollut ainoastaan epäillyn henkilöllisyyden selvittäminen, on tiedotteessa annettuja tietoja pidettävä tiedottamisen tavoitteeseen nähden epätarkoituksenmukaisen laajoina. Poliisihallitus katsoo, että yhdistettynä epäillyn valokuvaan, yllä eriteltyt muut tapahtumatiedot puuttuvat tarpeettomasti paitsi epäillyn, myös kuvan perusteella mahdollisen virhetunnistuksen kohteeksi joutuneen ulkopuolisen oikeuksiin ja saattavat aiheuttaa näille tarpeetonta vahinkoa tai kärsimystä.

Poliisihallitus lausuu käsityksensä, että epäillyn identifiointitarpeen täyttämiseen suhteellisuusperiaatteen mukaisesti olisi riittänyt toteamus että kuvan henkilöä epäillään vakavasta rikoksesta (maininta seksuaalirikoksesta ei ole välttämätön), paikka josta epäily on noussut linja-auton kyytiin ja sieltä pois (kohdentaa tiedotteen asian selvittämisen kannalta alueellisesti relevantisti). Myöskään rikoksen tekotapaa tai uhrin ikää ei ole ollut välttämätöntä mainita.

Helsingin poliisilaitoksen lisäselvitys poliisihallituksen lausunnon johdosta

Asian tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario A toteaa selvityksessään, että rikosnimikkeen julkaiseminen tiedotteessa oli perusteltua. Epämääräinen ja salamyhkäinen tiedote "epäillään vakavasta rikoksesta" on omiaan lisäämään epätietoisuutta ja turvattomuuden tunnetta kansalaisissa. Jos tiedote on mielenkiintoinen ja siinä ei ole riittävästi tietoja tapauksesta, pääsääntöisesti toimittajat ryhtyvät selvittämään, mistä tapauksessa on kyse. Sen selvittämiseksi kuka tutkintaa johtaa (seksuaalirikosyksikön tutkintajohtaja) tai mikä yksikkö rikosta tutkii (seksuaalirikostutkinta) ei ole vaikeaa. Poliisihallituksen oman ohjeistuksen mukaan viestinnässä tulee käydä ilmi, mikä poliisiyksikkö kulloinkin tiedottaa ja keneltä saa lisää tietoja. Näin ollen tässä yhteydessä esiin tuotu Poliisihallituksen käsitys riittävästä viestinnästä on A:n näkemyksen mukaan virheellinen ja olisi johtanut tilanteeseen, jossa kansalaisille olisi kuitenkin kerrottu, että kuvan miestä epäillään vakavasta seksuaalirikoksesta.

Rikoskomisario A kritisoi edelleen Poliisihallituksen esittämää näkemystä siitä, että uhrin iän julkaiseminen ei ollut välttämätöntä. A toteaa, että yhdistettynä rikosnimikkeeseen tieto kertoo kansalaisille millaisesta teosta on kysymys ja miksi poliisi selvittää epäillyn henkilöllisyyttä näinkin painavin toimenpitein. Tiedotteen julkaisemisen aikaan poliisilla ei ollut tiedossa epäillyn henkilöllisyyttä, mitä hän oli aiemmin tehnyt ja mitä hän mahdollisesti tulisi tekemään. Tiedotteen pääasiallinen tarkoitus oli selvittää epäillyn henkilöllisyys, mutta samalla tiedotteella pystyttiin varoittamaan kansalaisia ahdistelevasta henkilöstä.

A:n mukaan tiedotteessa ei todettu faktana, että "mies tyydytti itseään useaan otteeseen matkan aikana" kuten Poliisihallitus on asian tulkinnut. Tiedotteessa luki kerrotulla tavalla, mutta sitä ei todettu faktana, koska kyseessä oleva tiedotteen kappale alkoi sanoilla "Ilmoituksen mukaan...". A kertoo, ettei hänen tarkoituksensa ollut väittää kenenkään syyllistyneen mihinkään, vaan kertoa, että poliisi epäilee tutkittavana olevaa rikosta poliisille tehdyn ilmoituksen perusteella. Koska rikosnimikkeen julkaiseminen oli A:n mukaan tarpeellista, niin samoin oli myös tekotavan julkaiseminen. Jos tiedotteessa olisi kerrottu poliisin tutkivan linja-autossa tapahtunutta epäilyä lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä, olisi tiedote jättänyt kansalaisille varsin niukasti tulkinnan varaa siitä, mitä linja-autossa on todella tapahtunut. A:n näkemyksen mukaan riski ylitulkintoihin ja sitä kautta kansalaisten mahdollisiin ylireagointeihin olisi ollut isompi, jos tiedot olisi ollut epämääräisempi.

3.2.3

Oikeusohjeita

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (julkisuuslaki) 24 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat poliisille tehdyt ilmoitukset rikoksesta, esitutkintaa ja syyteharkintaa varten saadut ja laaditut asiakirjat, kunnes asia on ollut esillä tuomioistuimen istunnossa taikka kun virallinen syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta tai kun asia on jätetty sikseen, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna rikoksen selvittämistä tai tutkinnan tarkoituksen toteutumista tai ilman painavaa syytä aiheuta asiaan osalliselle vahinkoa tai kärsimystä tai estä tuomioistuinta käyttämästä oikeutta määrätä asiakirjojen salassapidosta oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain mukaan.

Jos asiakirja – tai julkisuuslain 23 §:n 1 momentin mukaisesti tieto, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä – on salassa pidettävä, ei siitä tietenkään saa tiedottaa. Tämä rajoittaa esitutkinnasta tiedottamista.

Jos kuitenkin katsotaan, että esitutkinnasta voidaan salassapitovelvoitteiden estämättä tiedottaa, niin silloin asiaa on vielä arvioitava erityisesti esitutkintalain 49 §:n kannalta. Sen mukaan esitutkinnasta on tiedotettava siten, ettei ketään aiheuttomasti saateta epäluulon alaiseksi ja ettei kenellekään tarpeettomasti aiheuteta vahinkoa ja haittaa.

Lisäksi tiedottamista säätelevät poliisin toiminnan yleiset periaatteet, joista on säädetty poliisilain 2 §:ssä. Poliisi ei saa muun muassa puuttua kenenkään oikeuksiin enempää kuin poliisin tehtävän suorittamiseksi on tarpeen. Tähän vähimmän haitan periaatteeseen liittyy läheisesti hienotunteisuusperiaate. Seksuaalirikokset ovat käsitykseni mukaan tyypillisesti tapauksia, joiden esitutkinnassa hienotunteisuusperiaatteen merkitys korostuu.

Esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 8 §:n mukaan rikoksesta epäillyn nimen tai hänen kuvansa saa antaa julkisuuteen vain, jos se on välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi, epäillyn kiinni saamiseksi tai muusta erityisen painavasta syystä.

3.2.4

Kannanotto

Tiedottaminen kesken olevista esitutkinnoista on osa poliisin arkipäivää. On kuitenkin huomattava, että vaikka tiedottaminen (ja muukin tietojen antaminen) on mahdollista ja tavallistakin, ei tutkinnanjohtajan harkintavalta ole vapaata. Esitutkintaa koskevat tiedot ovat julkisuuslain edellä selostetun kohdan perusteella lähtökohtaisesti salassa pidettäviä. Tietojen suhteen oletamana on salassapito. Näin ollen tieto aloitetusta esitutkinnasta on siis lähtökohtaisesti salassa pidettävä, mutta kysymys ei kuitenkaan ole ehdottomasti salassa pidettävästä tiedosta. Tiedon antamista harkitessaan viranomaisen on arvioitava tiedon antamisesta aiheutuvaa haittaa tai vahingonvaaraa suojattavalle edulle. Julkisuuslain mukainen salassapito-olettama voi vahinkoedellytyslausekkeessa määritellyin edellytyksin kumoutua.

Tässä tapauksessa ei ole niinkään kysymys siitä, voitiinko poliisin tutkittavaksi tulleesta rikoksesta tiedottaa, vaan nimenomaan tiedottamisen tavasta.

Kun on päädytty siihen, että esitutkinnassa saaduista tiedoista voidaan tiedottaa, on vielä tarkkaan arvioitava, mistä seikoista voidaan antaa tieto julkisuuteen. Tällöin on ensinnä punnittava sitä, onko ilmeistä, että tietojen antaminen niistä ei vaaranna rikoksen selvittämistä tai tutkinnan tarkoituksen toteutumista tai ilman painavaa syytä aiheuta asiaan osalliselle vahin-

koa tai kärsimystä (tai estä tuomioistuinta käyttämästä oikeuttaan määrätä asiakirjojen salassapidosta).

Tässä tapauksessa poliisi oli tiedotteessaan epäillyn kuvan ohella ilmaissut tutkittavana olleen rikoksen tekotavan, rikoksen uhrin iän sekä rikosnimikkeeseen.

Helsingin poliisilaitokselta alkujaan saaduissa selvityksissä ei ole otettu kantaa siihen, millä perusteella poliisi päätyi kertomaan tiedotteessaan teosta näinkin yksityiskohtaisesti. Toisaalta eduskunnan oikeusasiamiehelle osoitettu kantelu koski ainoastaan epäillyn kuvan julkaisemisesta. Poliisihallitus kuitenkin otti lausunnossaan kantaa laajemminkin tiedotteen sisältöön. Lausunnossa todettiin, että Helsingin poliisilaitoksen tiedotteessa annettuja tietoja oli pidettävä tiedottamisen tavoitteeseen nähden epätarkoituksenmukaisen laajoina. Katsoin poliisihallituksen esittämän arvostelun johdosta perustelluksi pyytää Helsingin poliisilaitokselta lisäselvitystä. Helsingin poliisilaitoksen sekä rikoskomisario A:n näkemys tiedotteen laajuudesta on edellä käyvistä lisäselvityksistä ilmenevin tavoin vastakkainen Poliisihallituksen näkemyksen kanssa.

Omana kannanottonani totean seuraavan.

Pidän sinänsä mahdollisena, että tapahtuneesta rikoksesta, sen tekotavasta ja -olosuhteista tiedotetaan muun muassa, jotta saataisiin estää rikosten jatkuminen tai saataisiin ehkä esiin muita saman tekijän uhriksi joutuneita ottamaan yhteyttä poliisiin. Tämä voi joissain tapauksissa olla myös edellä mainitussa julkisuuslain kohdassa mainittu ”painava syy” arvioitaessa tiedon salassa pidettävyyttä. On myös mahdollista, että tarkemmalla teonkuvauksella saavutetaan tutkittavana olevalle asialle yleisön keskuudessa laajempaa mielenkiintoa, mikä osaltaan saattaa edesauttaa tutkinnan edistymistä.

Tässä tapauksessa pidän kuitenkin kyseenalaisena, onko käsillä ollut sellainen tilanne, että rikoksen konkreettisesta tekotavasta ja uhrin iästä on ollut perusteltua selostaa näinkin yksityiskohtaisesti. Näkemykseni mukaan poliisin julkaisemalla tiedotteella pyrittiin ennen kaikkea epäillyn tunnistamiseen tämän tavoittamiseksi. Katson, että poliisin toimintaa yleisesti ohjavan vähimmän haitan periaatteen valossa jossain määrin yleisluontoisemminkin tiedottamisella olisi voitu päästä samaan tavoitteeseen. Rikoksen yksityiskohtaisen tekotavan ja rikoksen uhrin iän paljastavalla tiedottamisella epäilemättä herätettiin tutkintaa edesauttavaa yleisön mielenkiintoa verrattuna jossain määrin yleisluontoisempaan tiedottamiseen. Tiedotteen houkuttelevuus ei kuitenkaan voi olla määräävä peruste tiedotteen sisältöä harkittaessa. Rikoksen teonkuvauksesta kertominen on ollut mielestäni myös jossain määrin ongelmallista sen suhteen, että se on ollut kaikkien luettavissa, myös herkkien ihmisten ja varsinkin nuorten ja lasten.

Totean vielä epäillyn kuvan julkaisemisen osalta erikseen seuraavan.

Esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 8 §:ssä säädetään ne perusteet, joilla poliisi saa antaa epäillyn kuvan julkisuuteen. Lähtökohta on, ettei esitutkintavaiheessa epäillyn kuvaa antaa julkisuuteen muissa kuin asetuksessa mainituissa poikkeustapauksissa.

Asiassa ovat olleet ainakin osaksi vastakkain yleinen etu ja yksityisyyden suoja. Mitä vakavamman rikoksen tutkinnasta on kysymys, sitä painavammaksi yleisen edun vaatimukset eli tarve rikoksen selvittämiseen tulee. Toisaalta epäillyllä on oikeus yksityisyyden suojaan. Yleinen etu voi kuitenkin vähentää oikeutta yksityisyyden suojaan ja tietyissä tilanteissa syrjäyttää sen.

Epäillyn kuvan julkistaminen on ollut selvityksen perusteella välttämätöntä epäillyn kiinni saamiseksi vakavan rikoksen johdosta. Minulla ei ole aihetta epäillä asian poliisin menetelleen lainvastaisesti päättäessään julkaista valvontakameran taltioiman kuvan epäilystä henkilöstä saadakseen hänen tavoittamiseensa johtavia yleisövihjeitä.

3.3

Epäillyn kuvan julkaiseminen Facebook-yhteisöpalvelussa

3.3.1

Tapahtumat

Helsingin poliisilaitoksen nettipoliisi, ylikonstaapeli C oli laittanut poliisin tiedotteessa olleen epäillyn kuvan Facebook-yhteisöpalveluun Helsingin poliisilaitoksen käyttäjäprofiilissa sen jälkeen, kun tutkinnanjohtajana toimineen rikoskomisario A:n julkaisema kuva ja tiedote olivat ilmestyneet tiedostusvälineissä.

3.3.2

Selvitysten sisältöä

Ylikonstaapeli C:n selvitys

Ylikonstaapeli C kertoo kantelun johdosta antamassaan selvityksessä, että mikäli tutkinnanjohtaja on päättänyt julkaista kuvat tiedotteella, ei tapauksissa ole käyty keskusteluja erikseen siitä, julkaistaanko kyseiset kuvat myös sosiaalisessa mediassa. C:n mukaan ne päätyvät sosiaaliseen mediaan muutenkin, esimerkiksi iltapäivälehtien uutisointien Facebookin tykkäys-nappien yhteydessä. Muussa tapauksessa tutkinnanjohtajan kanssa sovitaan aina erikseen julkaistaanko jotain ennen julkaisematonta kuvaa.

Ylikonstaapeli C kertoo selvityksessään, että kuvan julkaisusta käytiin jälkikäteistä keskustelua useamman päivän ajan sosiaalisessa mediassa puolesta ja vastaan. Asiasta kirjoitettiin myös perättömiä ja provosoivia kirjoituksia, jonka takia C julkaisi Internetissä ”seinällään” aihetta tarkemmin käsittelevän kirjoituksen, joka on hänen selvityksensä liitteenä. Kirjoituksessaan C totesi muun muassa seuraavaa:

”Helsingin poliisilaitoksen julkaisema valvontakamerakuvamateriaali epäilystä lapsen seksuaalisesta hyväksikäyttäjistä herätti paljon keskustelua kuvan julkaisun puolesta ja vastaan. Hämmennystä herätti tiedotteen jakaminen normaalin kanavan lisäksi myös Facebookin kautta. Poliisin tekijää tavoittelevissa tiedotteissa mahdollisimman tarkat tiedot lisäävät tunnistettavuutta ja kiinnijäämisriskiä, joten kuvan julkaisu on melko tehokas tapa saada epäillyn tekijän henkilöllisyys selville. Kuvan julkaisussa poliisin tulee harkita teon todenmukaisuutta, vakaavuutta, luonnetta ja kuvissa esiintyvän epäillyn tunnistettavuutta ja osallisuutta itse tekoon. - - -

Osa kritiikistä kohdistui siihen, että kyseinen tiedote jaettiin myös Facebookiin Helsingin poliisilaitoksen fanisivuille. Kyseistä päivitystä jaettiin useita tuhansia kertoja eteenpäin ja se levisi erittäin nopeasti. Uutista jaettiin sosiaaliseen mediaan kansalaisten toimesta verkkomedioihin integroidulla Facebookin tykkäämisnapilla ja tiedotetta kopioitiin keskustelupalstoille. Oleellista ei siis ole tiedotteen julkaisukanava, vaan se että julkaistaanko kuvia, koska ne leviävät joka tapauksessa sosiaaliseen mediaan. Muutama tuhat jakoa Facebookissa voi kuulostaa kovalta luvulta kun otetaan huomioon potentiaaliset kaverilistalla olijat, mutta esimerkiksi Iltalehden verkkojulkaisulla on miljoonia lukijoita viikoittain. - - -

Jos poliisilla on tässä tilanteessa käytettävissä valvontakamerakuvaa selkeästi tapaukseen liittyvästä epäilystä, jonka henkilöllisyyden selvittäminen muutoin olisi vaikeaa, tulisi kuva julkaista – myös sosiaalista mediaa hyödyntäen”.

Rikosylikomisario B:n lausunto

Rikosylikomisario B:n lausunnon mukaan väkivaltarikostutkinnan toimintalinja käyttää poliisin julkaisujärjestelmää poliisitiedotteiden julkaisemiseen. Julkaistessaan tiedotteen julkaisujärjestelmän kautta tavoittaa tiedote samanaikaisesti useat eri mediat, jotka voivat reagoida tiedotteeseen. Väkivaltarikostutkintalinja ei toistaiseksi käytä muita (esimerkiksi Facebook) tiedotteiden julkaisujärjestelmiä.

Helsingin poliisilaitoksen lausunto

Helsingin poliisilaitos toteaa, että tutkinnanjohtajan julkisuuteen antama rikoksesta epäillyn kuvalla varustettu tiedote oli ollut tiedotusvälineiden käytettävissä ja sitä kautta kenen tahansa Facebook-sivulle laitettavissa. Näin tieto oli tullut myös ylikonstaapeli C:n käyttöön poliisin Facebook-sivulle laitettavaksi.

Lausunnossa todetaan ulkoisen tiedottamisen olevan kiinteä osa poliisin toimintaa. Sillä edistetään julkisuusperiaatteen toteutumista sekä poliisitoiminnan avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Tiedon antamista harkitessaan viranomaisen on arvioitava tiedon antamisesta aiheutuvaa haittaa tai vahingonvaaraa suojattavalle edulle.

Poliisilla ei ole erillistä ohjetta internetissä tapahtuvaa tiedottamista varten. Internetin käyttö viestintään on osa poliisin viestintästrategiaa. Helsingin poliisilaitos katsoo tässä asiassa menettelyn lain ja virkavelvollisuuksien mukaisesti.

Poliisihallituksen lausunto

Poliisihallituksen lausunnon mukaan epäillyn kuvan julkaiseminen Facebook-yhteisöpalvelussa ei sinällään poikkea luonteeltaan siitä, että poliisi julkaisee kuvan asianomaisen poliisilaitoksen kotisivuilla tai antaa kuvan valtakunnallisten tiedotusvälineiden haltuun. Esitutkinnasta tiedottamiseen käytettävistä jakelukanavista ei ole säädöksiä. Poliisihallitus toteaa, että sen arvion mukaan yksittäisen tiedotteen Facebook-näkyvyys poliisin Facebook-profiilin kautta lienee joka tapauksessa vähäisempää, kuin kuvan näkyvyys esimerkiksi iltapäivälehtien ja valtakunnallisten tv-kanavien kautta ottaen huomioon, että näidenkin verkkolehtien uutiset kuvineen ovat Facebook-yhteisöpalvelussa kenen tahansa jaettavissa.

Ylikonstaapeli C on tiedotteen julkistamispäätöksen jälkeen päättänyt julkaista tiedotteen myös Facebook-profiilissa tilanteessa, jossa tiedote oli jo tiedotusvälineiden käytössä. Poliisihallitus katsoo, että poliisi voi sinällään viitata tällaiseen julkiseen tiedotteeseen Facebook-profiilissaan ja että C on perustellusti voinut katsoa tällaisen toiminnan poliisin perustoimintaa tukevaksi. Mainituilla perusteilla Poliisihallitus katsoo, että päätös tiedottamisesta on tehty asianmukaisesti eikä estettä ole ollut sille, että tiedote on sittemmin lisätty myös poliisin Facebook-profiiliin. Suositeltavana toimintatapana Poliisihallitus kuitenkin lausuu, että ennen tämänkaltaisen, yksittäiseen tulkinnassa olevaan juttuun liittyvän julkaisun tekemistä, suositeltava menettelytapa olisi varmistaa julkaisun hyväksyttävyyden kyseisen jutun tutkinnanjohtajalta tai julkaisevan poliisimiehen esimieheltä.

Poliisihallitus on myös todennut lausunnossaan yleisemmin Facebook-yhteisöpalvelun käytämisestä poliisin toiminnassa. Lausunnossa todetaan poliisin olevan ”sidottu” ulkopuolisen palveluntarjoajan (esim. Facebook) toimintaformaatteihin ja käytäntöihin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että poliisilla ei olisi vastuuta tietoaaineistosta, joka on luettavissa esimerkiksi poliisin Facebook-profiilista.

Facebook-profiileissa palvelun käyttäjät voivat melko vapaasti kommentoida profiilissa julkaistuja viestejä. Jos poliisi päättää esimerkiksi julkaista profiilissaan kuvallisen tiedotteen epäilystä rikoksentekeijästä tämän tavoittamiseksi, on poliisin pidettävä huolta, ettei esimerkiksi tiedotteeseen liittyvä kommentointi muuta tiedotteen sisältöä tosiasiallisesti niin, että se rikkoo tiedottamista esitutkinnassa koskevaa säännöstöä. Voidaan esimerkiksi ajatella, että joku ulkopuolinen tunnistaa tiedotteessa kuvatun henkilön ja paljastaa tämän nimen ja osoitteen kommentissaan tiedotteesta kertoneeseen poliisin julkaisemaan Facebook-kirjoitukseen.

Poliisihallituksen mukaan julkaisua (kuten Facebook-profiilia) ylläpitävän virkamiehen on pidettävä huolta, että julkaistu sisältö on lainmukaista myös silloin, kun käyttäjät pääsevät kommentoimaan sitä. Poliisihallitus huomauttaa, että Facebook-profiilin ylläpitäjällä on oman sivunsa sisällön muokkauksen – palveluntarjoajan yleismoderoinnin lisäksi – yksinoikeus.

Poliisihallitus painottaa lausunnossaan, että poliisin tulee Facebook-profiilia käyttäessään pyrkiä välttämään sellaisten julkaisujen tekemistä, joiden kommentointi saattaa muuttaa julkaisun luonnetta tai muutoin antaa epäasiallisen kuvan tiedotteen sisällöstä.

Poliisihallitus on havainnut, että yllä esitetystä johtuen saattaa olla tarve päivittää ohjetta poliisin toiminnasta sosiaalisessa mediassa. Mainitusta syystä Poliisihallitus ryhtyy toimiin sen kartoittamiseksi, millaisiin toimiin tämä kanteluasia mahdollisesti antaa aiheutta.

3.3.3

Oikeusohjeita

Esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 9 §:n mukaan oikeus antaa tietoja esitutkinnasta julkisuuteen on tutkinnanjohtajalla ja hänen esimiehellään sekä esimiehen määräämällä muulla virkamiehellä.

3.3.4

Kannanotto

Totean ensinnäkin, että poliisin julkaisema tiedote on julkisena ollut kenen tahansa edelleen julkaistavissa. Selvityksen perusteella ylikonstaapeli C on kuitenkin poliisimiehenä julkaissut tiedotteen ”ohi” tutkinnanjohtajan valitseman tiedotuskanavan. Selvitysten perusteella menettelylle vaikuttaisi olevan Helsingin poliisilaitoksen hyväksyntä.

Korostan kuitenkin, että näkemykseni mukaan esitutkinnasta ja pakkokeinoista annettu asetus määrittää varsin tiukasti ne poliisilaitoksen viranhaltijat, joilla on oikeus antaa esitutkinnasta tietoja julkisuuteen. Asetuksen lähtökohta on, että ne jotka tietoja voivat antaa, olisi määriteltävä kussakin tapauksessa etukäteen. Asetuksen mukaista mielestäni olisi, että tiedottamisesta päätettäessä tutkinnanjohtajaa ei sivuutettaisi. Vierastan ajatusta siitä, että kuka tahansa poliisin viranhaltija voisi laatia julkisuuteen annetun tiedotteen tiedoista omansisältöisensä tiedotteen ja valita sille mieleisensä julkaisukanavan. Suuri yleisö ei nähne eroa alkuperäisellä tutkinnasta vastaavan poliisin laatimalla tiedotteella sekä sen perustella laaditulla ja mahdollisesti jossain määrin sisällöltään ja tiedotuskanavaltaan poikkeavalla, mutta sinänsä poliisin virka-

roolissaan laatimalla tiedotteella. Näkemykseni mukaan väärinkäsitysten ja hallitsemattoman viestinnän vaara korostuu tällaisissa tapauksissa ja on myös mahdollista, että tietojen varmuus ja ajantasaisuus ei tule parhaalla tavalla turvattua, mikäli tiedon levittäminen on useiden virkamiesten käsissä. Pidänkin perusteluna, että tiedotuksesta vastaavat virkamiehet ja tiedotuksessa käytettävät julkaisukanavat tulisi määritellä etukäteen mahdollisten esimerkiksi eri sisältöisistä tiedotteista johtuvien väärinkäsitysten välttämiseksi.

Katson myös aiheelliseksi todeta yleisemmin sosiaalisen median käyttämisestä poliisin esitutkinnasta tiedottamisen apuvälineenä seuraavan.

Sosiaalisen median toiminta tavanomaisten ”perinteisten” tiedotusvälineiden rinnalla on tuonut mukaansa uusia viestintäkanavia, kuten esimerkiksi blogit ja Facebookin. Sähköinen viestintä on lisännyt viestien määrää, laskenut yhteydenottokynnystä ja samalla lisännyt voimakkaasti viestintään kuluvaan aikaan. Yhteydenottoihin odotetaan yhä nopeammin vastausta ja viestintään osallistuvien työn ja vapaa-ajan rajat hämärtyvät. Myöskään kansalainen ei aina nähne eroa, keskusteleeko hän sähköisesti virkamiehen, yksityishenkilön vai yksityishenkilönä toimivan oman ammattialansa asiantuntijan kanssa. Yksittäisen virkamiehen tulee huolehtia siitä, ettei hänen esittämiensä kommenttien perusteella synny väärää mielikuvaa, että kyseessä olisi viranomaisen virallinen tiedotustoiminta, silloin kun näin ei ole.

Sosiaalinen media tuokin erityisesti vuorovaikutteisuuksensa johdosta mukanaan tiedottamiselle ja muullekin viestinnälle uusia haasteellisia kysymyksiä, joita Poliisihallitus on lausunnossaan nostanut esille. Näitä kysymyksiä ja ongelmakohtia tullaan niiden oikeudellisen luonteen johdosta suurella todennäköisyydellä laillisuusvalvonnassakin tulevaisuudessa tavalla tai toisella sivuamaan.

Mielestäni sosiaalista mediaa hyväksi käyttävässä tiedottamisessa on ensiarvoisen tärkeää sopia tietyistä pelisäännöistä ajoissa: mitä kanavaa käytetään mihinkin viestintään, kuka viestii, milloin viestitään ja mistä asioista viestitään. Pelisäännöistä sopiminen ja tiedottaminen ohjaavat viestintää ja odotuksia haluttuun suuntaan. Tällöin myös vältetään hallitsemattomat tilanteet tiedottamisessa.

On mahdollista, että joissain tapauksissa usein reaaliaikaisen tiedonvälityksen sinänsä perustellut tarpeet ja poliisitoiminnan vaatimukset voivat ajautua törmäyskurssille. Tällaisen ristiriitatilanteen ratkaisuperiaatteita ei mielestäni ole järkevää jättää pelkästään kussakin mahdollisesti jo pelkästään poliisitoiminnallisesti hyvin vaativassa yksittäistapauksessa harkittavaksi. Jos näin tapahtuu, korostuu vaara, että tällaisessa vaikeassa punnintatilanteessa kaikki asiaan vaikuttavat näkökohdat eivät tule otetuiksi huomioon ja painotetuksi hyväksyttävällä tavalla. Tämän vuoksi on tärkeää, että pelisäännöt esitutkinnasta tiedottamisesta sosiaalisessa mediassa on jo ennakolta linjattu mahdollisimman selkeiksi. Tämä on ymmärtääkseni kaikkien osapuolten etu sekä myös viime kädessä niin asianosaisten kuin tiedottamisesta vastaavan virkamiehen oikeusturvakysymys. Näistä syistä pidän perusteltuna, että Poliisihallitus selvittää ja linjaa, miten sosiaalista mediaa tulee hyödyntää esitutinnan tiedotuskanavana.

4

TOIMENPITEET

Pidän riittävänä saattaa vastaisen varalle Helsingin poliisilaitoksen tietoon edellä kohdasta 3.2.4 ilmenevän käsitykseni poliisin julkaiseman tiedotteen sisällöstä lähettämällä jäljennöksen tästä päätöksestäni Helsingin poliisilaitoksen poliisipäällikölle.

Saatan myös poliisihallituksen tietoon edellä kohdasta 3.3.4 ilmenevän käsitykseni sosiaalisen median käyttämisestä esitutkinnasta tiedottamisessa.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.